

**SZLAK
ORLICH
GNIAZD**

MAPA

Teren na którym wytyczono szlak powstał w erze mezozoicznej w okresie jury. Był to najbardziej ewolucyjny okres na Ziemi, trwał od 200mln lat przed naszą erą do 140mln lat.

Z morskich utworów jury zbudowane są tak charakterystyczne ostańce, a w osadach zgromadzone są różnorodne skamieniałości.

Na wapiennych skałach zaczęły występować procesy krasowe, czyli rozpuszczanie skał stosunkowo łatwo rozpuszczalnych przez wody powierzchniowe i podziemne, co doprowadziło do powstania licznych form krasowych.

Formy charakterystyczne dla terenów Wyżyny Krakowsko – Częstochowskiej to:

- Ostańce
- Doliny krasowe
- Doliny ślepe
- Lejki krasowe
- Studnie krasowe
- Jamy krasowe
- Ospa krasowa
- Jaskinie i ich szata naciekowa
- Żłobki krasowe

**Na wapiennych
ostańcach
wzniesiono
budowle obronne
wzdłuż Szlaku
Orlich Gniazd.**

OGÓLNE WIADOMOŚCI

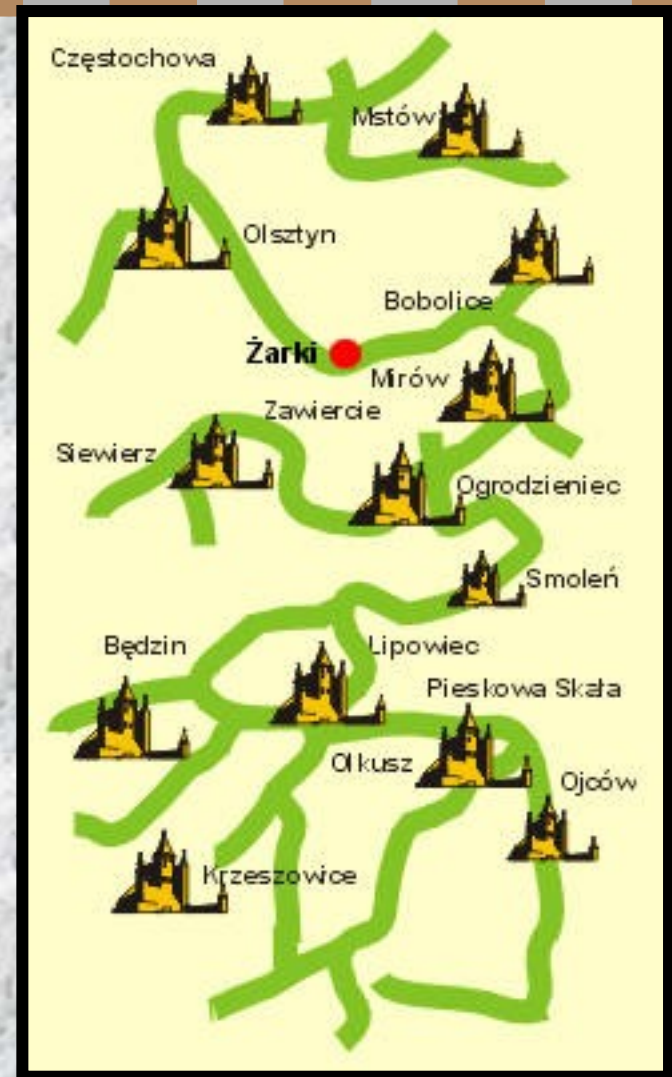
Szlak Orlich Gniazd – czerwony znakomity szlak turystyczny opisany i utworzony przez Kazimierza Sosnowskiego na Wyżynie Krakowsko – Częstochowskiej długości 163 km. Swą poetycką nazwę zawdzięcza ruinom dawnych zamków nazywanych Orlimi Gniazdami ze względu na swe usytuowanie na płaszczyznach wysokich skał dochodzących do 20-30 m wysokości.

Szlak Orlich Gniazd widnieje pod numerem pierwszym w ogólnopolskim rejestrze znakowanych znaków pieszych. Ta pozycja wynika z ukształtowania terenu, obecności licznych ostańców skalnych i jaskiń oraz licznych zabytków. Na szlaku jest 25 Orlich Gniazd.

Król Kazimierz III Wielki podjął się zadania stworzenia systemu obronnego zabezpieczającego granice, ważniejsze szlaki handlowe i zaludnione obszary, czego dowodem są owe pozostałości. Co najmniej kilkanaście twierdz powstało właśnie na Jurze Krakowsko – Częstochowskiej z konieczności obrony handlowego traktu z Krakowa do Wielkopolski, jak i pobliskiej granicy państwa.

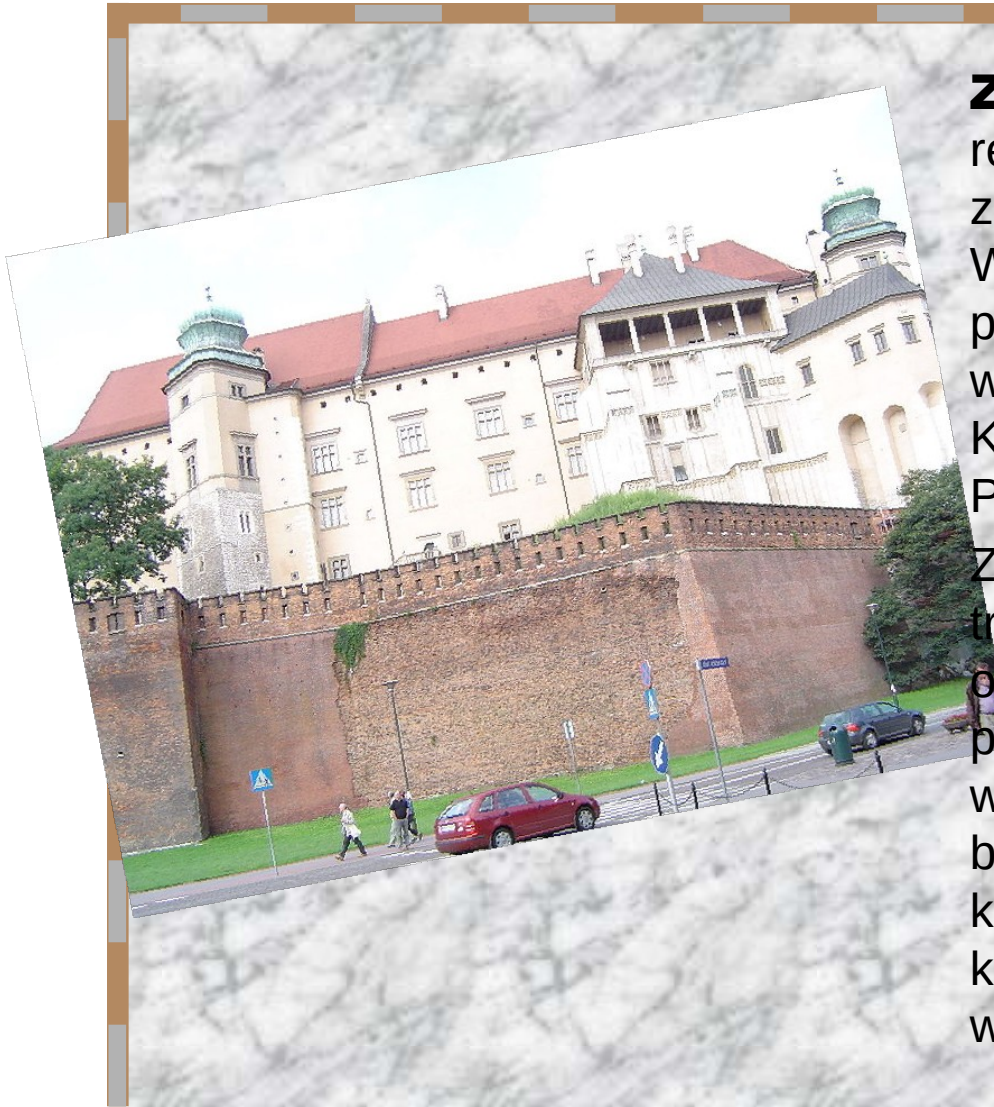
Szlak Orlich Gniazd biegnie w kierunku od Krakowa do Częstochowy i liczy ok. 163 km długości, prowadzi przez:

- Wawel
- Ojców
- Pieskowa Skała
- Rabsztyn
- Bydlin
- Smoleń
- Pilica
- Ogrodzieniec
- Morsko
- Bobolice
- Mirów
- Olsztyn (koło Częstochowy)
- Jasna Góra

Kraków

Zamek Królewski na Wawelu – rezydencja królewska o charakterze zabytkowym, mieszcząca się na Wzgórzu Wawelskim w Krakowie o powierzchni 7040 m² z 71 salami wystawowymi. Oddział Zamku Królewskiego na Wawelu – Państwowych Zbiorów Sztuki.

Zamek jest dwupiętrową budowlą z trzema skrzydłami (z pomieszczeniami) oraz jednym parawanowym (od południa). Jego szata zewnętrzna jak i wnętrza mają charakter renesansowy, barokowy, a także częściowo klasycystyczny. Posiada dziedziniec z krużgankami arkadowymi, bramę wjazdową i pięć wież mieszkalnych.

Wawel

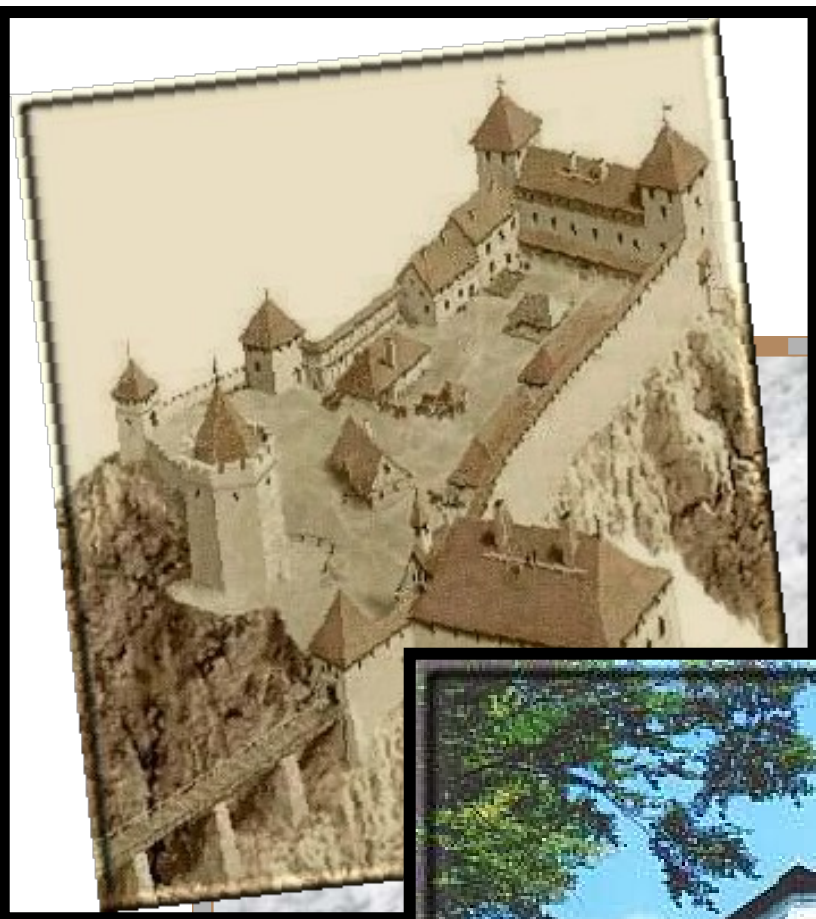
Ojców

Zamek w Ojcowie – położony na terenie Ojcowskiego Parku Narodowego, w centrum Ojcowia, był zamkiem warownym wzniesionym przez Kazimierza Wielkiego w II połowie XIV wieku. Obecnie zachowały się jedynie jego ruiny.

Tradycja głosi, że nazwa warowni, w swej pierwotnej formie brzmiąca *Ociec*, została nadana przez samego króla, na pamiątkę walki o tron krakowski jego ojca, Władysława Łokietka, który w okolicznych jaskiniach znajdował schronienie.

Zamek został zastawiony za czasów Władysława Jagiełły.

Pieskowa Skala

Pieskowa Skala – osada na terenie wsi Sułoszowa.

W kryptach na zamku w Pieskowej Skale znajdują się cztery manierystyczne sarkofagi Sieniawskich z XVII wieku z postaciami zmarłych na wiekach niemające odpowiednika w sztuce polskiej. Kościół i kaplica po 1945 zostały doszczętnie zdemolowane.

Do zamku przylega park krajobrazowy. W pobliżu stoi wapienna skała zwana Maczugą Herkulesa, Czarcia Skałą lub Sokolicą.

U podnóża wzgórza, na którym wznosi się zamek, znajduje się kompleks pięciu stawów przepływowych. Hodowano w nich karpie, szczupaki i karasie, a w późniejszym czasie pstrągi tęczowe. Od 1993 roku zaprzestano hodowli. Obecnie są one na terenie Ojcowskiego Parku Narodowego ostoją płazów (traszka zwyczajna, traszka grzebieniasta, ropucha szara, ropucha zielona).

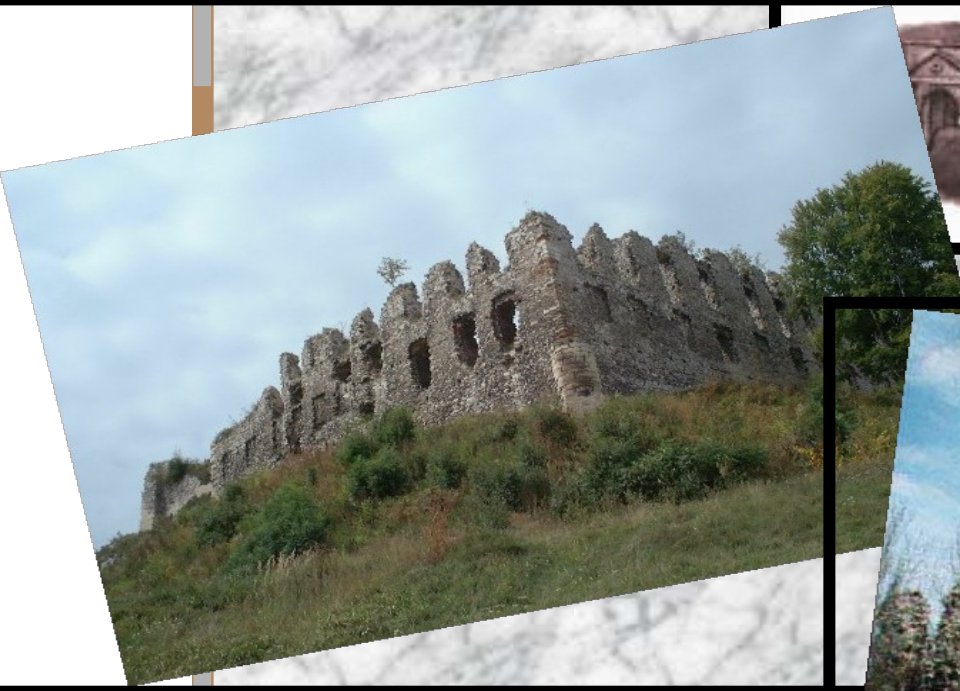
Rabsztyn

Zamek w Rabsztynie – zamek rycerski obecnie w stanie ruiny.

Pierwotny zamek, o którym wzmianki pochodzą z XIII w., był drewniany. Murowany wybudowany został za Kazimierza Wielkiego, po którego śmierci przeszedł w ręce prywatne w ramach spłaty długów.

W czasie potopu wycofujące się wojska szwedzkie splądrowały i zniszczyły zamek, którego już nie odbudowano. Częściowo był jeszcze używany do początków XIX wieku, potem został opuszczony. W drugiej połowie XIX w. poszukiwacze skarbów wysadzili jedyną zachowaną część zamku – basztę oraz mury zamku dolnego.

Bydlin

Zamek w Bydlinie – ruiny średniowiecznego zamku. Zamek wznoszący się na wysokim, skalistym wzgórzu przez pewien czas pełnił również funkcję świątyni. Wśród uczonych pojawiały się również opinie, że budowla nigdy nie była zamkiem i od początku pełniła funkcje sakralne.

Do dzisiaj zachowały się jedynie resztki murów i fosy. Ruiny mają kształt prostokąta o długości 24 m i szerokości 11 m. Budynek wzniesiony z miejscowego wapienia był oskarpowany na narożach. Średnia grubość murów wynosiła nieco ponad 2 m, a przeciętna wysokość ok. 7 m. W murach widnieją ślady zabudowanych okienek strzelniczych.

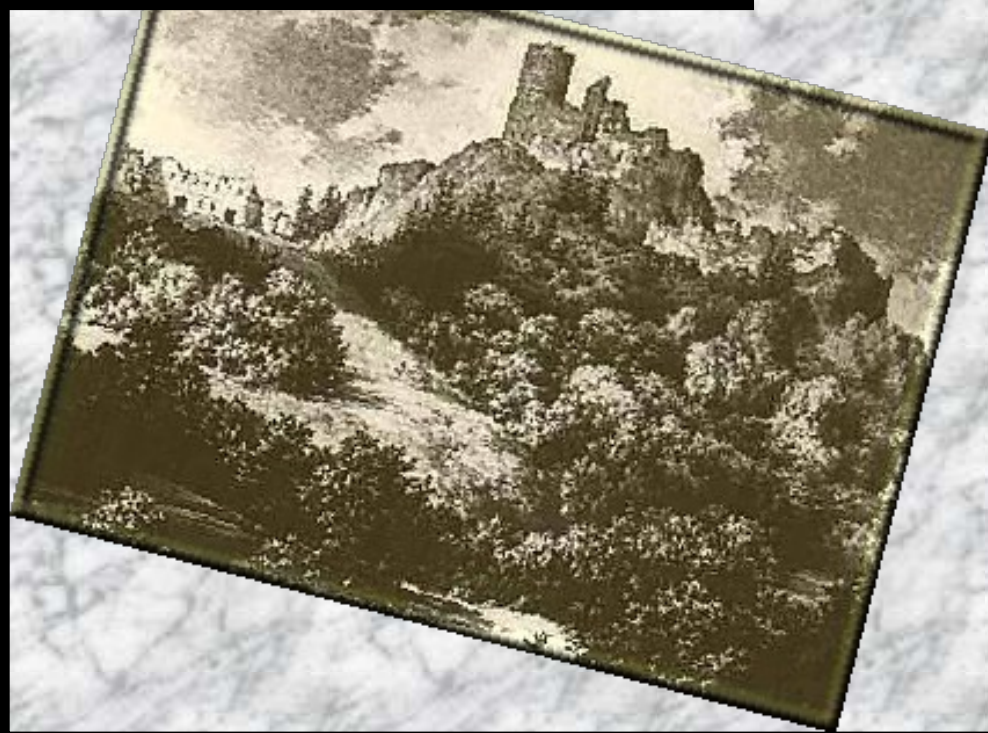
Smoleń

Zamek w Smoleniu – zamek rycerski znajdujący się we wsi Smoleń.

Zamek został wzniesiony w połowie XIV wieku, najprawdopodobniej przez Ottona z Pilczyherbu Topór i zastąpił istniejącą tu wcześniej strażnicę. Z początku był to mały, wieloboczny, kamienny obiekt zwężający się przy wysokiej, cylindrycznej wieży

W XVI wieku zamek nabył Seweryn Boner i przekształcił go w renesansową rezydencję. Później warownia przeszła w ręce Padniewskich, jednakże pomimo modernizacji bardzo szybko przestała wystarczać rosnącym w potęgę i bogactwo właścicielom. Zamek pozostawiony zaczął niszczyć, zaś jego los przypieczętowali Szwedzi, dewastując go w 1655 roku.

Pilica

Zamek w Pilicy-Początki Pilicy wiążą się nierozzerwalnie z zamkiem Smoleń. To w Smoleniu rezydowali i stąd sprawowali rządy pierwsi właściciele dóbr pileckich Toporczykowie. Do nich należało miasto do czasu kiedy Elżbieta Pilecka wniosła je w posagu wychodząc za Granowskiego.

Władysław Padniewski w 1610 roku opuścił zamek Smoleń i wzniósł, już w mieście, nową okazałą rezydencję obronną. Czterdzieści komnat pałacowych ozdobiono włoską sztukaterią, a strop sali jadalnej pokryto kasetonami.

Podczas potopu szwedzkiego zamek w 1655 roku został zdobyty, ponownie dostał się w ręce szwedzkie podczas wojny północnej.

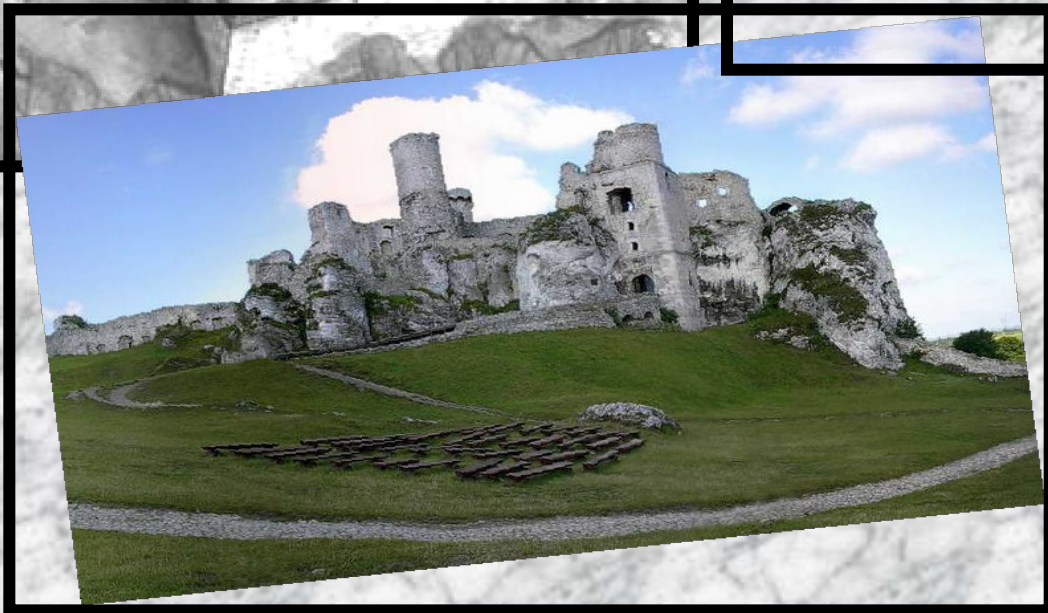
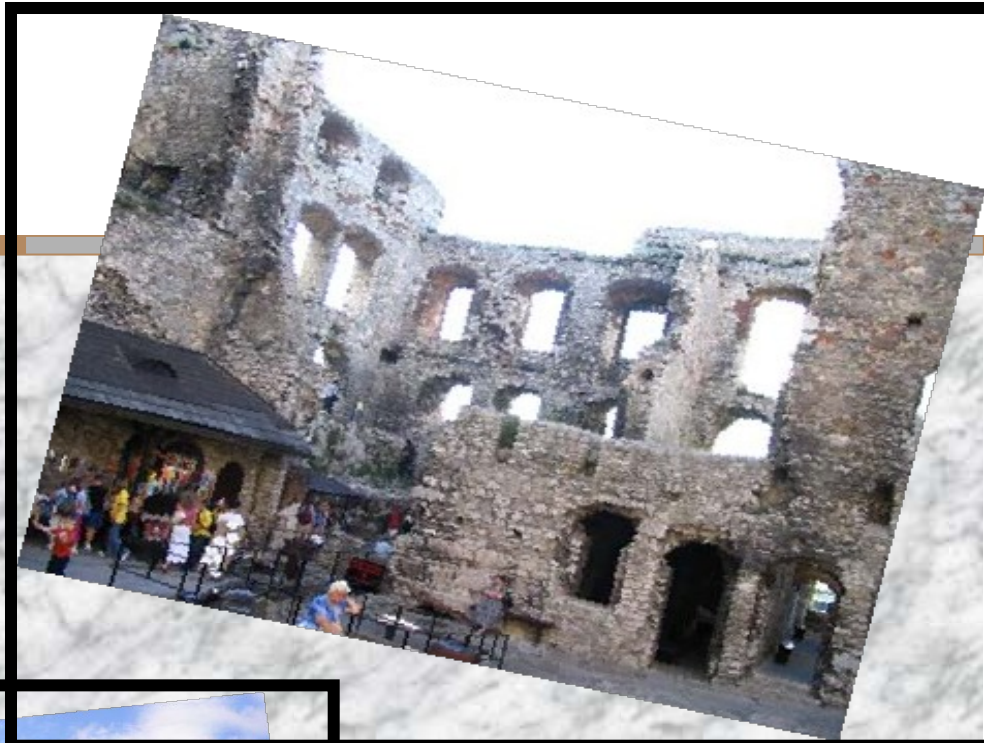
Po drugiej wojnie światowej zamek był jeszcze wykorzystywany jako dom dziecka i zakład wychowawczy dla młodzieży, ale z braku środków finansowych znów powoli niszczał.

Ogrodzieniec

Zamek Ogrodzieniec został wzniesiony w XIV-XV wieku przez ród rycerski Włódków Sulimczyków. XVI wieku zamek przebudowano i przekształcono w renesansową rezydencję gdy właścicielami jego zostali krakowscy Bonerowie. Zamek leży na najwyższym wzniesieniu Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej - Górze Zamkowej wznoszącej się na 515,5 m n.p.m. Ruiny są udostępnione do zwiedzania.

Morsko

Zamek "Bąkowiec" to zamek rycerski z przełomu XIV i XVII wieku.

Zamek "Bąkowiec" zbudowano na wyniosłej skale na planie nieregularnego wieloboku wykorzystując niewielką powierzchnię szczytu skały i przylegającego do niej otoczenia. Kamienna brama której fragmenty zachowały się do dziś prowadziła na mały dziedziniec otoczony murem i czworokątnymi pomieszczeniami położonymi na przeciwległych stronach skały w układzie amfiladowym. Półkoliste baszty w narożnikach pełniły rolę obserwacyjną i obronną.

Bobolice

Zamek Bobolice – zamek królewski zbudowany w połowie XIV w. na terenie Jury Krakowsko - Częstochowskiej, we wsi Bobolice. Zamek leży na stromym, skalistym wzgórzu (360 m n. p . m.). Do naszych czasów ocalała jedynie górna część warowni (co najmniej dwukondygnacyjny budynek mieszkalny z pozostałościami cylindrycznej baszty). Do zamku prowadził most zwodzony ponad suchą fosą, a całość otaczały mury z blankami zbudowane z miejscowego białego wapienia. Obecnie zamek jest po wszelkich renowacjach.

Mirów

Zamek w Mirowie – zamek rycerski położony nieopodal wsi Mirów.

W XIV wieku na wapiennej skale, w miejscu wcześniejszego, drewnianoziemnego grodu zbudowana została murowana, gotycka strażnica. Należała ona wówczas do rycerzy Koziegłów herbu Lis.

Strażnicę bardzo szybko rozbudowano do zamku.

Zniszczony przez Szwedów w czasie potopu został odbudowany i był użytkowany do 1787 roku. Gdy zaś ostatni właściciele opuścili go, zaczął popadać w ruinę, którą jest do dziś.

Do współczesnych czasów zachowały się fragmenty ścian, wieży mieszkalnej i

Zrębice

Biskupice

■ Kościół
modrzewiowy

■ Sokole Góry

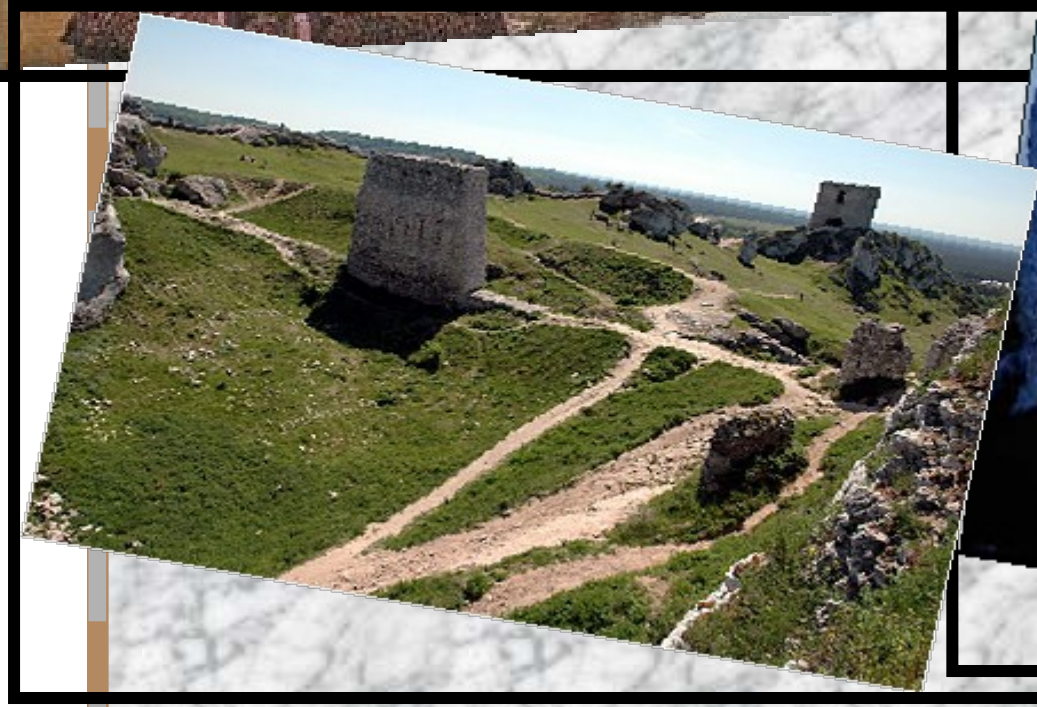
Olsztyn

Zamek w Olsztynie to potoczna nazwa ruin średniowiecznego zamku królewskiego, znajdującego się we wsi Olsztyn w województwie śląskim.

Do dziś z zamku zachowały się mury części mieszkalnej, wieże: cylindryczna (stołp) i kwadratowa (Starościńska), fragmenty murów budynków gospodarczych, częściowo także piwnice oraz odkryte w czasie badań archeologicznych fundamenty kuźnicy i ślady dymarek. W latach 1992–1993 oraz 1995–1998 odbywał się tu międzynarodowy pokaz pirotechniki i laserów. Po zawaleniu się fragmentu muru zamkowego konserwator zabytków zakazał tego typu imprez. Ruiny zamku udostępnione są do zwiedzania.

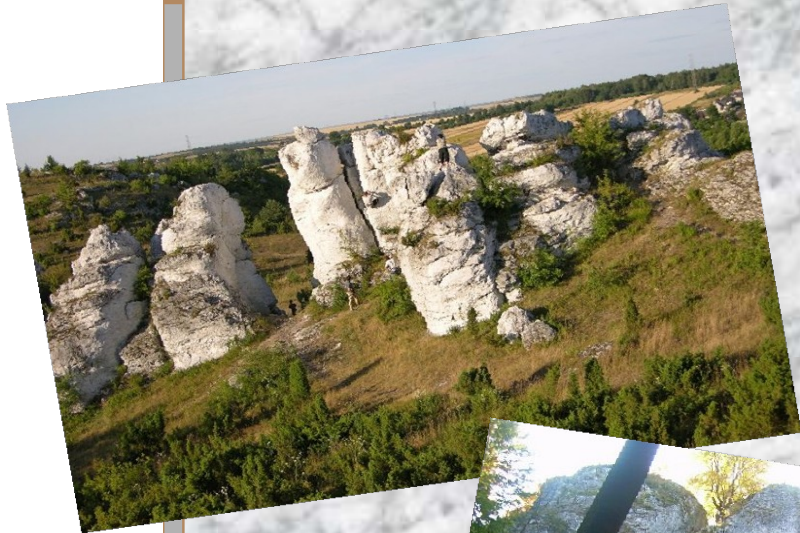

Kusięta

■ Góry Towarne

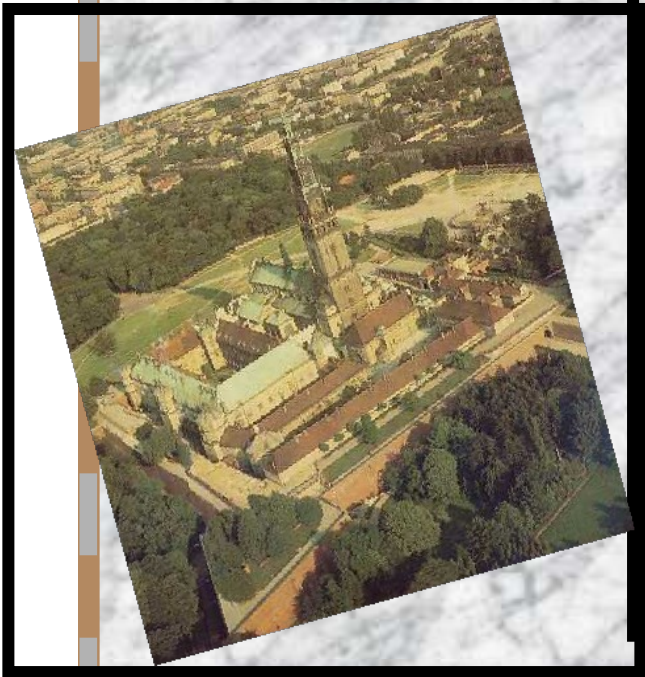
■ Zielona Góra

Jasna Góra

- **Jasna Góra** – zespół klasztorny zakonu paulinów w Częstochowie, położony na wzgórzu Jasna Góra, którego nazwa pochodzi od nazwy klasztoru.
- Jest jednym z ważniejszych miejsc kultu maryjnego i od setek lat, najważniejszym centrum pielgrzymkowym w Polsce. Na Jasnej Górze znajduje się obraz Matki Boskiej Częstochowskiej, oraz zbiór wielu innych dzieł sztuki, najczęściej sakralnej, stanowiących w większości dary wotywnne wiernych.

Na szlaku Orlich Gniazd znajdują się ruiny jeszcze czterech budowli nazywanych dawnymi zamkami, warowniami czy też strażnicami. Niektóre źródła historyczne twierdzą, że są one elementami systemu obronnego zachodniej granicy państwa wzniesionymi przez Kazimierz Wielkiego, ale inne źródła mówią, że mogły powstać później. Dlatego bardzo rzadko możemy lokalizację tych ruin znaleźć na mapach przedstawiających szlak. Ze względu na nie do końca znaną genezę są często pomijane. Należą do nich:

Zamek- Ostrężnik

Zamek Ostrężnik – dawny zamek, obecnie w ruinie, znajdujący się niedaleko niewielkiej osady Ostrężnik, na wschód od drogi wojewódzkiej nr 793 łączącej Janów i Żarki, w odległości ok. 6 km od Janowa. Ruiny znajdują się w lesie na wzgórzu.

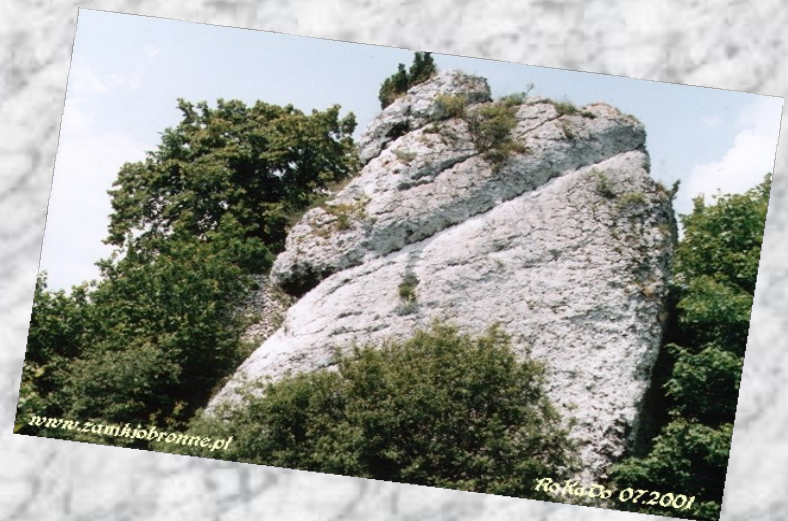
Strażnica w Łutowcu

Prawdopodobnie warownia w Łutowcu była o powierzchni 525 metrów kwadratowych i składała się z dwóch części. Główna murowana, być może wieżowa, budowla wzniesiona została na wysokiej 20 metrowej, samotnej wapiennej skale usytuowanej we wschodniej jej części. Niestety ze względu na stan zachowania nie sposób określić jej kształtu. Drugi człon założenia stanowi dziedziniec gospodarczy z drewnianymi zabudowaniami obwiedziony wałem ziemnym oraz suchą fosą. Nie wiadomo, kiedy strażnica została opuszczona, przypuszcza się, że miało to miejsce w XV wieku i popadła w ruinę na przełomie XV/XVI wieku. Istnieje również hipoteza, że wieża została wysadzona w powietrze. Do naszych czasów ze strażnicy zachowało się niewiele, zaledwie 4,5 metrowej długości i 1,8 metrowej szerokości ciężko rozpoznawalny fragment kamiennego muru na skale oraz słabo czytelne w terenie relikty wałów ziemnych dziedzińca gospodarczego oraz fosy.

Suliszowice

Na szczycie wapiennej skały wznoszącej się samotnie na wschód od wsi znajdują się relikty jurajskiej warowni. Zamek składał się z dwóch części. Górna usytuowana na niewielkiej powierzchni skały otoczona była murem z łamanego kamienia o grubości dochodzącej do dwóch metrów. U jego podnóża od strony wschodniej zlokalizowany był zamek dolny. Na jego otoczonym wałem ziemnym i fosą dziedzińcu znajdowały się zapewne zabudowania gospodarcze. Zupełny brak przekazów na temat tej królewskiej strażnicy może sugerować że była użytkowana przez niedługi okres czasu i szybko została opuszczona. Obecnie jedyną pozostałością po zamku jest około 20 metrowy fragment muru na szczycie wapiennej skały. Widoczne są również relikty umocnień ziemnych i fosy u jej podnóża.

Przewodziszowice

Obiekt zlokalizowany jest w lesie z dala od cywilizacji i robi niesamowite wrażenie. Jest to pozostałość strażnicy w postaci wieży mieszkalno - obronnej i być może dostawionego do niej budynku. Zachował się fragment murów wieży oraz resztki fosy. Mur wyrównuje pion skały, zwiększając powierzchnię podstawy wieży.

Dziękujemy za
uwagę :]

WYKONAŁY:

Agnieszka Malik

Paulina Mermer

Karolina Frajer